

از بصره تا مرو

مهاجرت ماندگار و تاریخی اعراب
به خراسان بزرگ از آغاز قادوران معاصر

مؤلف: اسماعیل عرب

مشهد مقدس - ۱۳۹۶

شابک	978-600-7268-36-0 : ریاں ۲۵۰۰۰۰
شماره کتابشناسی ملی	۴۷۷۷۳۶۹
عنوان و نام پدیدآور	از بصره تا مرو : مهاجرت ماندگار و تاریخی اعراب به خراسان.../مؤلف اسماعیل عرب.
مشخصات نشر	مشهد: خورشید خاور، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۴۸۲ص.
موضوع	اعراب -- ایران -- خراسان -- مهاجرت
موضوع	Arabs -- Emigration and immigration -- Iran --
موضوع	اعراب -- مهاجرت
موضوع	Arabs -- Emigration and immigration
رده بندی دیویی	۸۲/۹۵۵
رده بندی کنگره	۱۲۹۶۷TDSR ۴۶الف/
سرشناسه	عرب تیل گرد، اسماعیل، ۱۳۴۵ -
وضع فهرست نویسی	فبا

انتشارات خورشید خاور

نام کتاب: از بصره تا مرو (مهاجرت ماندگار و تاریخی اعراب به خراسان بزرگ از آغاز تا دوران معاصر)

مؤلف: اسماعیل عرب

ناشر و مرکز پخش: انتشارات خورشید خاور.

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۵۵۲۳۹۵۵۳

چاپ و صحافی: دیجیتال خاور

نوبت و سال چاپ: چاپ اول ۱۳۹۶

قطع و تیراژ: رقعی ۱۰۰۰ نسخه.

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان.

تعداد صفحات: ۴۸۴ صفحه.

شابک: ۰-۳۶-۷۲۶۸-۶۰۰-۹۷۸

ISBN: 978-600-7268-36-0

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	فهرست مطالب
۱۴	سخن ناشر
۱۵	مقدمه
۱۹	پیشگفتار
۱۹	سرآغاز
۲۱	تاریخچه
۲۴	ملت و ملیت
۲۹	اعراب قبل از اسلام
۲۹	نسب اعراب
۳۲	سرزمین اعراب
۳۵	اعراب و تمدن
۴۱	دین
۴۴	دولت‌ها
۵۱	قبائل
۵۵	روابط با دیگران
۶۰	تاریخ شبه جزیره عربستان قبل از اسلام (۶۰۰ ق م - ۶۲۲ میلادی)
۶۶	مکه و مدینه
۶۷	وضعیت اجتماعی
۷۰	ارتباط با ایران
۷۳	زبان
۷۹	خراسان قبل از اسلام

۸۰	واژه خراسان
۸۱	حدود
۸۳	ساکنان
۸۵	ظهور اسلام
۸۵	احیای مجدد
۸۸	حرکت به سوی ایران
۸۸	اولین برخورد
۹۰	جنگ مذار
۹۱	جنگ اچه
۹۲	جنگ آلیس
۹۲	تصرف حیر
۹۵	جنگ بویب
۹۵	جنگ قادسیه
۹۷	فتح مدائن
۹۹	فتح القنوج
۱۰۱	رفتار فاتحان
۱۰۵	اعراب در ایران
۱۰۵	اعراب در ایران
۱۰۶	آغاز اسکان
۱۰۹	مسیر حرکت
۱۱۳	فتح سیستان
۱۱۹	علل توجه به خراسان
۱۲۲	ورود به خراسان
۱۲۷	فتح قهستان
۱۲۸	فتح ناحیه زام (جام)
۱۲۸	فتح ناحیه بیهق (سبزوار)

۱۲۸	فتح نیشابور
۱۲۹	فتح طوس
۱۳۰	فتح ابیورد
۱۳۰	فتح سرخس
۱۳۱	فتح کیف و بینه
۱۳۲	فتح هرات
۱۳۳	فتح
۱۳۴	فتح مرو رود
۱۳۵	فتح جوزجان
۱۳۶	فتح طالقان
۱۳۶	فتح فاریاب
۱۳۷	فتح بلخ
۱۳۹	آغاز اسکانی ماندگار
۱۳۹	آغاز اسکان و بی آمدهای آن
۱۴۲	اسکان‌های اولیه
۱۴۶	شورش قارن
۱۵۳	خراسان و بنی امیه
۱۵۳	بنی امیه و خراسان
۱۵۹	ادامه فتوحات
۱۶۰	تداوم مهاجرت
۱۶۱	آغاز قیام‌های شیعی و ضد حکومتی
۱۶۱	ادامه جنگ‌های شخصی و طایفه‌ای
۱۶۹	تداوم دشمنی‌ها
۱۷۲	خروج عبدالرحمن بن عباس
۱۷۳	فتوحات در ماوراءالنهر
۱۸۱	خراسان در زمان عمر بن عبدالعزیز

- ۱۸۶..... زمانداری یزید بن عبدالملک بن مروان
- ۱۸۸..... اسد بن عبدالله
- ۱۸۹..... نبرد کمرجه
- ۱۹۰..... نبرد حارث بن سریع و عاصم بن عبدالله
- ۱۹۱..... ولایتداری اسد ابن عبدالله
- ۱۹۳..... تداوم اختلافات طایفه‌ای
- ۱۹۵..... وضعیت عمومی خراسان و اعراب تا اواسط سده دوم
- ۱۹۵..... وضعیت سیاسی
- ۱۹۶..... وضعیت اجتماعی
- ۱۹۹..... تایل یا تامل
- ۲۰۳..... طوایف در خراسان، ریشه دوم قرن اول
- ۲۰۹..... عباسیان و اعراب خراسان
- ۲۰۹..... عباسیان
- ۲۱۰..... ریشه یابی نهضت عباسیان
- ۲۱۱..... خراسان و عباسیان
- ۲۱۵..... خراسان و عباسیان
- ۲۱۸..... داعیان عباس در خراسان
- ۲۲۲..... نقش اعراب خراسان در ظهور عباسیان
- ۲۲۷..... اتحاد برخی از طوایف عرب خراسانی علیه ابومسلم
- ۲۲۹..... آرایش جغرافیایی طوایف
- ۲۳۸..... اختلاط‌های آرام
- ۲۴۲..... اولین قیام ضد عباس در خراسان
- ۲۴۸..... راوندیان
- ۲۵۰..... زمینه یک اسکان دیگر
- ۲۵۷..... توجه به خراسان
- ۲۶۱..... یوسف برم

۲۶۵	اهمیت خراسان از دید هارون
۲۶۶	ولایت علی بن عیسی بن ماهان خراسان
۲۶۷	قیام رافع بن لیث
۲۶۸	سفر هارون به خراسان
۲۷۱	اختلاط نژادی
۲۷۲	خلفه در خراسان
۲۷۹	حرکت یونان از خراسان به سوی عرب
۲۸۹	سادات در خراسان
۲۸۹	مهاجرت سادات ایران و گسترش قبیله
۳۰۰	وضعیت اعراب خراسان پایان سده سوم
۳۰۰	طوایف عرب خراسان ایل سده سوم
۳۱۰	زبان
۳۱۶	استقلال تدریجی خراسان
۳۱۹	طاهریان و اعراب خراسان
۳۱۹	طاهریان و اعراب خراسان
۳۲۲	قیام محمد بن قاسم
۳۲۳	سالوکان خراسان
۳۲۹	صفاریان و اعراب خراسان
۳۲۹	صفاریان و اعراب خراسان
۳۳۱	شیعه و اعراب خراسان تا اواخر سده سوم
۳۳۱	خراسان و راههای ارتباطی آن با بلاد عرب
۳۳۱	جغرافیای خراسان و موقعیت اعراب تا پایان سده سوم
۳۴۳	وضعیت کلی اعراب خراسان در سده چهارم
۳۴۵	اعراب خراسان در عهد سامانیان سلجوقیان و غزنویان
۳۴۵	اعراب خراسان در عهد سامانیان، غزنویان و سلجوقیان
۳۴۹	رابطه حکام خراسان با خلفای عباسی

۳۵۱	ارتباط اعراب خراسان با بلاد عرب در سده‌های چهارم و پنجم
۳۵۳	اسماعیلیه و اعراب خراسان
۳۵۶	زبان و فرهنگ اعراب خراسان
۳۵۷	خلاصه‌ای از جغرافیای خراسان در حدود سده‌های چهارم و پنجم
۳۵۹	بازنگری گذرا، از سده‌های پنجم و ششم
۳۶۵	حمله مغول و اعراب خراسان
۳۶۵	حمله مغول و تاثیر آن بر خراسان
۳۷۱	سربداران و ارتباط آن‌ها با طوایف عرب خراسان
۳۷۳	مقایسه حمله اعراب و مغول به ایران
۳۷۵	خراسان در اوایل هزاره اول
۳۷۵	وضع عمومی
۳۷۸	محمد خوار شیبانی
۳۸۲	زبان
۳۸۳	ارتباط با سرزمین‌های لیه
۳۸۵	وضعیت اعراب در عهد صفویه
۳۸۵	نسب نامه خاندان صفوی
۳۸۸	ظهور صفویه
۳۹۰	صفویه و اعراب خراسان
۳۹۳	اسماعیل خان خزیمه
۳۹۵	سید احمد میرزا
۳۹۸	سید حسین
۳۹۸	ملک محمود و ملک اسحاق
۳۹۹	وضع عمومی
۴۰۳	اعراب خراسان و نادرشاه
۴۰۵	مصاف نادر با ملک محمود
۴۰۵	کوچ و اسکان محدود اعراب در خراسان توسط نادر

۴۰۶	نبرد با افغانه
۴۲۹	یک شاخص بزرگ
۴۳۳	اعراب خراسان در دوران معاصر
۴۳۳	قبائل عرب
۴۴۸	خاندان خزیمه
۴۶۴	خاندان شیبانی
۴۷۵	منابع و مآخذ

www.ketab.ir

تاریخ بشر از ابتدای ایام خود و از همان روزهای نخست که بشر دوران کودکی خویش را می‌گذرانده همواره بستر تحولات و تغییرات مهاجرت‌های خواسته و ناخواسته بوده است و شاید نتوان به جرئت و به ضرس قاطع گفت که فلان قوم یا ملت از ابتدای پا به عرصه وجود گذاشتن بشر در فلان سرزمین ساکن بوده و هیچ حرکتی را نداشته است البته این امر نه بدان منزله است که از ملتی بتوان سلب حقانیت حاکمیت دسپوتیک آبا و اجدادی آن کرد. بلکه این موضوع گویای مهاجرت‌های عدیده‌ای است که در هر سرزمین به صور مختلف انجام گرفته است.

از این موضوع کلی که بگذریم هر قوم و ملتی از زمانی به تاریخ بشری شکل مدون به خود گرفت یک سرزمین را سوای مهاجرت‌ها و جزئی و پراکنده محل سکونت دائمی خود قرار داده‌اند و بدین صورت کشورها و سرزمین‌ها گوناگون که هر کدام قوم و یا قوم‌ها را در خود جای دادند و هر سرزمین معرف ملیت خاص شد که البته با بروز جنگ و گریزهای متعدد و مهاجرت‌های بسیاری که در طول تاریخ به دلایل گوناگون صورت گرفته همواره جامعه بزرگ‌تر

جامعه‌های کوچک‌تر و یا بهتر بگوییم جامعه میزبان جامعه میهمان را در خود حل کرده و نهایت باکمی تأثیر و تأثر از آن این اجتماع میهمان را جزئی از اجزاء میزبان کرده و البته این مسئله قابل به ذکر است که هر قدر این اجتماع میهمان بزرگ‌تر و وسیع‌تر بوده طبعاً زمان انحلال در میزبان و تأثیر و تأثر آن نیز دامنه وسیع‌تری به خود گرفته و زمان انحلال نیز طولانی‌تر خواهد بود. و گاه باعث ایجاد جامعه بینایی شده علاوه بر مطالب یاد شده مرزهای یک کشور و یک سرزمین نیز همیشه با شدت و ضعف‌های متفاوت تغییر کرده که این امر امروزه نیز بارفروید به صورت مرموز و گاه حدود و نفوذ یک کشور تغییر کرده و حتی گاهی در مدت زمان نسبتاً کم یک قرن جمعیتی جزء یک قلمرو جغرافیائی بوده که بعد جزء کشور و نقشه جغرافیائی دیگری شده است. سرزمین بزرگ ایران نیز از این قاعده مستثنا نبوده و با توجه به جمعیت خاص این سرزمین همیشه تاریخ این کشور بستر مهاجرت‌های قومی و اسکانی می‌باشد و طایفه‌ای و تغییر مرزهای جغرافیائی بوده است.

اسلام نیز به عنوان دینی جامع و جهانی همان‌گونه که تعالیم جهان‌شمولش با اندک زمانی بر گسترده ارض سایه رحمت افکند و به مشابه جریانی شدید و همه‌گیر تمام بلاد و را فراگرفت و با توجه به اینکه کانون رویش و خاستگاه این دین مبین سرزمین حجاز و دیار عرب بوده اشاعه جهانی این آئین با انتشار قومی اعراب در بلاد مختلف همراه بود و این بود که این قوم که قبل از این زیر سلطه بلاد دیگر چون ایران و روم و غیره بودند به عنوان طلایه‌داران این دین جهان‌گستر در سرزمین‌های مختلف به عنوان فاتحان تازه از راه رسیده منتشر شدند و این امر خود سکونت‌های متمرکز و پراکنده‌ای را در بلاد مختلف در پی

داشت که حتی تا به امروز آثار این مهاجرت‌ها و سکونت‌ها را در کشورهای مختلف شاهد هستیم و در برهه‌های مختلف تاریخ سکونت‌های متمرکز و وسیعی از اعراب را در سرزمین‌هایی می‌بینیم که قبل از آن به هیچ وجه محل سکونت و یا حتی در ارتباط با آن‌ها نبوده است.

در این مقاله نیز ما بیشتر در پی شواهد و مدارک این مهاجرت‌ها و سکونت‌ها و همچنین نحوه سکونت و یا مهاجرت خصوصاً در بلاد شرقی ایران و به‌ویژه در خراسان هستیم که این سرزمین نیز از جمله سرزمین‌هایی است که قبل از اسلام سکونت و یا ارتباطی ابتدائی با اعراب نداشته ولی بعد از اسلام این سرزمین بستر بسیاری از این مهاجرت‌ها و سکونت‌ها شد.

در اینجا ذکر یک نکته ضروری است که تعقیب نحوه مهاجرت و سکونت اعراب مسلمان در بلاد دیگر که خراسان نیز جدای از آن نیست در سال‌های اولیه ظهور و نشر اسلام به دلیل رجوع شواهد و مدارک نسبتاً زیاد آسان‌تر است ولی هر قدر که از سال‌های اولیه اسلام دور شویم این امر به دلیل اختلاط قومی بین میهمانان و میزبانان و کمرنگ شدن شواهد و مدارک این امر مشکل‌تر می‌شود تا جایی که دیگر در جامعه و منطقه مورد نظر پس از گذشتن چند دهه و یا چند سده از مهاجرت‌های اولیه تعقیب و بررسی این امر کاری است بسیار دشوار و گاهی شاید عبث و دیگر بعد از گذشت چند قرن ممکن است میهمان یکی شده و نمی‌توان این دو را از یکدیگر تفکیک کرد و تاریخ هر دو را فقط به عنوان یک ملت واحد می‌توان شمرد.

مطلب دیگری که اینجا قابل ذکر است اینکه هدف از این نوشتار و با مقوله‌های مشابه اصلاً این نیست که قوم و یا طایفه‌ای را از دیگر طوایف و اقوام ایران بزرگ جداسازیم بلکه هدف تبیین و روشن ساختن جهات عدیده تاریخ پر از فراز و نشیب کشور عزیزمان ایران است و تمام اقوام و ملیت‌های مختلف ایرانی از کرد گرفته تا ترک و عرب و غیره همه و همه سهم بسزایی در اعتلای تاریخ و افتخار کشور عزیزمان داشته‌اند و در مقاطع مختلف تاریخ با جان‌افشانی‌های فداکارانه استقلال کشور عزیزمان را بیمه کرده‌اند.

امید است همه در سایه وحدت ملی و با درایت و آشنایی با فرهنگ و تاریخ پربار کشور عزیزمان ایران بتوانیم در جهت تثبیت اعتقادات ملی مذهبی گامی مؤثر برداریم.